

KÖZELMÚLTUNK TITKAI

Rejtőzködő betiltás

Lakiteleki letelepedése után öt hónappal már Kalevala-napot rendezett választott kishazájában Lezsák Sándor. Diákjaival, barátaival elvitte a Kárpátaljára, Felvidékre, Erdélybe, Vejnemőjnen és mások szavait. Házi- és ügygazdaként köszöntötte évről évre a könyvhét végén a szomszédos országokból érkezett írókat a Holt-Tisza menti faluban.

Már 1982-ben megírta a *Mozgó Világban*: előbb-utóbb „robban a nyugalom”. Nem ment fejje a falnak, de kitartott. Irodalomünnepüket köszöntő jegyzetemre vállomásosan reagált: „Szeretnék megmaradni, hazugság nélkül maradni. [...] még tudom a dolgaimat.”

Létfontosságú kockázatot vállalva ezért leplezte le 1983 őszén írógépével saját kezűleg sokszorosított, postázott levélben egy irodalmi esttől is reszkető hivatalok jogsértéseit, gyávaságát. Pontosan érezte: a gazdaság közelgő katasztrófájával, a helcsinki szerződéssel, a párt reformmembereinek növekvő befolyásával megszorított hatóságok leginkább a nyilvánosságtól félnek.

A levél részlete:

Kedves Barátunk!

A lakiteleki művelődési házban 1983. október 25-én lett volna a Könyvbarátok Klubja 107. összejövetele. Estünkre Csoóri Sándort hívtuk meg.

Mint minden eddigi programunkat, ezt is egyeztettem a művelődési ház igazgatójával. A kialakult gyakorlat szerint megkezdtük az előkészületeket, próbáltuk az irodalmi színpad műsorát, s több, mint száz meghívót küldtem ki a környező községekbe, városokba azoknak, akik irodalmi estjeinket érdeklődésükkel, jelenlétükkel évek óta megtisztelik.

Ezúton értesitem, hogy az irodalmi estet betiltották.

Kötelességem, hogy a történeteket néhány mondatban mindazoknak leírjam, akik a tervezett estünkre meghívót kaptak.

Miután híre terjedt, hogy Csoóri Sándort író-olvasó találkozóra hívtuk meg, a művelődési ház igazgatóját (elmondása szerint a járási, megyei párt- és állami kulturális irányítás részéről) több alkalommal felkeresték és határozottan a tudomására hozták, hogy ezt az irodalmi estet nem lehet megtartani. Közlebről meg nem nevezett párthatározatra hívatkoztak, mely szerint Csoóri Sándor nyilvános fórumot nem kaphat. Azzal fenyegettek, hogyha az

igazgató nem engedelmeskedik, a tiltás ellenére él törvényes, működtető jogkörével, akkor állásából eltávolítják s egyéb súlyos következményekkel is számolhat. A művelődési ház igazgatója többször kérte, hogy adják írásban: Csoóri Sándor a tervezett író-olvasó találkozón nem szerepelhet. Ezt a kérést elutasították. Arra kötelezték, hogy a tiltás ügyében ne hivatkozzon senkire, a döntést vállalja magára.

E zsaroló körülmények hatására a művelődési ház igazgatója úgy döntött, hogy a fenyegető következményeket nem vállalja. Korábbi álláspontját megváltoztatta, azonosul (vagy azonosulnia kell) a felsőbb szervek döntésével. Szóbeli utasítást adott: a találkozót mondjam le.

Tehetetlenül, elkeseredve írom e mondatokat,

Ami számomra érthetetlen:

1. S ez a leglényegesebb: Csoóri ellen nincs olyan szankció, amely megtiltaná, hogy a nyilvánosság előtt, irodalmi esten szerepeljen.

2. Illusztráció a háttérhez: az őszi megyei könyvhetek szervezésének a megkönnyítésére a megyében is szétküldték a könyvtáraknak azt az ajánló jegyzéket, amelyen Csoóri Sándor neve és címe a meghívásra javasolt írók között van.

3. S végezetül, ami a járási, megyei párt- és állami szervek kulturális irányítóinak, az ügyben megbízott munkatársainak magatartását minősíti: döntésüket (határozatukat? tiltásukat? javaslatukat? fenyegetésüket?) írásban nem vállalják, szinte rejtőzködve, elfogadhatatlan módszerekkel fokoznak egy hecckampányt, amely néhány hónapja Csoóri Sándor ellen kezdődött.

Ez a *rejtőzködő beavatkozás* közművelődési feladatainkhoz méltatlan, s csak arra alkalmas, hogy nyugtalan, ideges légkört teremtsen.

Még két éve maradt a költő tanár köré toborzódott könyvbarát-csapatnak (Gyöngyösi Györgynek, Tóth Sándornak, Lengyel Pálnak, Csinger Sándornak és másoknak) kulturális rendezvények szervezése. Hetente hívtak vendéget 1985. október 25-éig. Botrányos körülmények között ekkor távolították el a helyéről Lezsák Sándort és Gyöngyösi Györgyöt. Ujabb két esztendő múlva állították fel a magyarságselyeinek megvitatására a faluszéltre költözött „a félelmünk darócát” odozó politikus országos fóruma növesztett

H. N.